

INTERNATIONAL
**CITY
AND
HISTORY**
SYMPOSIUM ON AVCILAR

ULUSLARARASI AVCILAR KENT ve TARİH SEMPOZYUMU

21-22 OCTOBER 2021 / 21-22 EKİM 2021
AVCILAR - İSTANBUL

INTERNATIONAL CITY AND HISTORY SYMPOSIUM ON AVCILAR

**ULUSLARARASI AVCILAR KENT ve
TARİH SEMPOZYUMU**

21-22 OCTOBER 2021 / 21-22 EKİM 2021
AVCILAR - İSTANBUL

AVCILAR BELEDİYESİ KÜLTÜR HİZMETİDİR
Yayın No: 9

ULUSLARARASI AVCILAR KENT VE TARİH SEMPOZYUMU
INTERNATIONAL CITY AND HISTORY SYMPOSIUM ON AVCILAR
Tam Metin Bildiri Kitabı / Full Text Book

Yayın Sahibi / Publisher: Avcılar Belediyesi / Avcılar Municipality

Editör / Editor: Ülkü KARA - Haldun AYDINGÜN

Yardımcı Editör / Co-Editor: Ayberk ENEZ

Grafik Tasarım / Graphic Design: Tekin ZENGİN

Yayın Tarihi / Publishing Date: Mart - March 2022

Avcılar Belediyesi Yayınları

ISBN: 978-605-73399-0-4
Yayıncı Sertifika No: 63122

Tüm hakları saklıdır. Yazarın ve yayıncının izni olmadan çoğaltılamaz, kopyalanamaz.
Makalelerin içeriği ile ilgili sorumluluklar yazarlara aittir.
*All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used
in any manner whatsoever without the express written permission of the publisher
Responsibilities for the content of the articles belong to the authors.*

Mayıs 2022

SEMPOZYUM ONUR KURULU
HONOURS COMMITTEE

Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU
Prof. Dr. İlter TURAN
Dr. Ragıp Nebil İLSEVEN
Akif Hamza ÇEBİ
Turan HANÇERLİ
Bahattin YÜCEL
Bahadır KALEAĞASI

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU
ORGANIZING COMMITTEE

Celal EMRE
Lütfi DEMİR
Gökhan ENÜL
Dr. Servet KAYA
Koray Doğan URBARLI
Mesut GÜLŞEN
Elif BORCEKLİ
Öznur Deniz AYAROĞLU
Ayberk ENEZ

SEMPOZYUM BİLİM KURULU
SCIENCE COMMITTEE

Prof. Dr. Şengül AYDINGÜN
Prof. Dr. Blazej STANISLAWSKI
Prof. Dr. Aynur KOÇAK
Dr. Rasih Haldun AYDINGÜN
Dr. Ülkü KARA

2021 yılında aramızdan ayrılan,
engin tarih bilgisi ile bizlere ışık tutarak
Bathonea kazılarında çok katkısı bulunan
Sayın Hakan Murat Akın'a
saygılarımızla...

*In honor of Hakan Murat Akın (R.I.P.
in 2021), who had made enormous
contributions to the Bathonea excavations
with his vast historical knowledge...*

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Önsöz Foreword	7
Sempozyum Açılış Konuşması / <i>Symposium Opening Speech</i> “Bathonea, Kadim Kent İstanbulumuzun Geçmişine ve Tarihine Başka Bir Pencere Açıyor...” “Bathonea Opens Another Window to the Past and History of Our Historical City, Istanbul...” Turan HANÇERLİ	11
Avcılar Bathonea Kazılarının İstanbul Tarihine Katkıları Contributions of Avcılar Bathonea Excavations to the History of Istanbul Şengül G. AYDINGÜN	17
Küçükçekmece Göl Havzası Arkeolojik Araştırma Tarihi History of Archaeological Research at Küçükçekmece Lake Basin Ayberk ENEZ	23
Hititlerin Ticaret Sistemi ve Ticaret Yollarının Avcılar’da Buluşması The Trade System of the Hittites and the Meeting of Trade Roads in Avcılar A. Tuba ÖKSE	43
Avcılar’ın Karadeniz ile Ege Arasındaki Tarihi Ticaret Yolu Üzerindeki Konumunun Önemi The Importance of Avcılar’s Location in the Historic Trade Route Between Black Sea and Aegean Haldun AYDINGÜN.....	51
Bizans Mühürlü Tuğlaları Üzerine Filolojik ve Arkeolojik Araştırma: Küçükçekmece Gölü, Firuzköy Yarımadası’ndaki Yerleşime ait Bizans Yapılarından Seçilmiş Mühürlü Tuğla Örnekleri Üzerine Çalışma Philological and Archaeological Research on Byzantine Stamped Bricks: Case Study of Selected Examples of Stamped Bricks from Byzantine Architectural Structures from the Site on the Firuzköy Peninsula on Lake Küçükçekmece Evelina KACHYNSKA, Grzegorz SUS.....	63
Geç Antik Çağ Eczanesi Daphnusion’dan (?) Mortarium ve Mortarium Piliular Mortarium and Mortarium Pilia from the so called Late Antique Pharmacy Daphnusion Şengül AYDINGÜN, Berrin YILDIZ.....	77
“Bazilikal Yapı”nın Seramik Buluntularına Bir Bakış Ceramic Artifacts of the “Basilical Structure”: An Overview Ülkü KARA.....	105
Bathonea, Athyra ve Angurina Limanları The Harbours of Bathonea, Athyra ve Angurina Hakan ÖNİZ, Şengül AYDINGÜN.....	125
Firuzköy Yarımadası’ndaki “Küçük Liman”: Küçükçekmece Gölü’nde Yapılan Liman Çalışmaları Hakkında Arkeolojik Ön Rapor The So-called “Küçük Liman” on the Firuzköy Peninsula: A preliminary Archaeological Report on Harbour Studies Along the Küçükçekmece Lake Alkiviadis GINALIS.....	143

MS 5. - 11. Yüzyılları Arasında İstanbul Bathonea, Theodosius ve İzmit Körfezi Antik Limanlarının Rolü The Role of the Ancient Harbours of Avcılar Bathonea and Theodosius Between the 5 th - 11 th centuries AD in the Marmara Sea Şengül AYDINGÜN, Sercan ÖNGEN.....	163
Firuzköy Yarımadası Bizans Mimari Kompleksi'nde Merkezi Planlı Yapıdaki Opus Sectile Döşeme: Bir Analoji Denemesi Byzantine Architectural Complex on the Firuzköy Peninsula. An Attempt to Find an Analogy Evelina KACHYNSKA.....	181
Bathonea Kazıları Geç Antik - Orta Çağ Mezarları Late Antique Period - Medieval Tombs of Bathonea Excavations Batuhan SAZAK, Ahmet BEKTAŞ.....	195
Bizans Başkentinin Batı Kırsalında Su Temini: Avcılar ve Yakın Çevresinden Yeni Arkeolojik Buluntular Water Supply in the Western Suburbs of the Byzantine Capital: New Archaeological Evidence from Avcılar and Surroundings Kerim ALTUÇ.....	213
Constantinopolis Yakınlarında Küçükçekmece Göl Havzasında Yer Alan Erken Dönem Hıristiyan Bazilikaları (İstanbul-Avcılar) Early Christian Basilicas at Lake Küçükçekmece near Constantinople (İstanbul-Avcılar) Błażej M. STANISŁAWSKI, Şengül AYDINGÜN, Ayberk ENEZ, Konrad K. SZYMAŃSKI.....	227
Geç Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemleri'nde Karantina Bölgesi Olarak Küçükçekmece Gölü ve Çevresi Küçükçekmece Lake and its Surroundings as a Quarantine Zone in the Late Roman, Byzantine and Ottoman Periods Ali ŞAHİN.....	263
Avcılar - Firuzköy Yarımadası'ndaki Osmanlı Yapılarının Dökümantasyonu Documentation of Ottoman Buildings in Avcılar - Firuzköy Peninsula Yaser DELLAL.....	283
MS 19. Yüzyılda Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Ayamama Çiftliği Üzerine Notlar Notes on the Ayamama Farmland over the Ottoman Archival Sources of the 19 th Century AD Özge ASLANMİRZA.....	297
Batılı Seyyahların Kaleminden Küçükçekmece ve Çevresi Küçükçekmece and Its Surroundings from the Pens of Western Travelers Meriç HARMANCI.....	305
Küçükçekmece Gölü ve Havzasında Çevre Kirliliği Environmental Pollution in the Lake Küçükçekmece and the Basin Serkan KÜKRER, Hakan KAYA.....	321
Küçükçekmece Göl Çevresi Faunası ve Sosyal Yaşama Etkisi Küçükçekmece Lake Environment Fauna and Its Impact on Social Life Hasan DEĞİRMENCİ.....	325
Sempozyum Kapanış Konuşması / Symposium Closing Speech "Bathonea, Asırlar Öncesinden Günümüzü Aydınlatan Bir Işıktır..." "Bathonea is a Light Coming From Centuries Ago to Enlighten Today..." Turan HANÇERLİ.....	341

Geç Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemleri'nde Karantina Bölgesi Olarak Küçükçekmece Gölü ve Çevresi

Küçükçekmece Lake and its Surroundings as a
Quarantine Zone in the Late Roman, Byzantine
and Ottoman Periods

Ali ŞAHİN*

Özet

İstanbul'un şehir merkezine yürüyerek bir günlük mesafede olan Küçükçekmece Gölü ve çevresi, kara ve deniz yollarının merkezinde olması sebebiyle İstanbul'un Avrupa girişi için mükemmel bir kontrol noktası olma özelliği taşımaktadır. Bölgenin bu özelliğinin toplum sağlığının korunması amacıyla da kullanılmış olması kuvvetli bir olasılık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu olasılığı destekleyen ve bizi bu araştırmaya yönelten en önemli neden ise bu bölgede bulunan Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları'nda ortaya çıkarılan farmakolojik buluntular olmuştur. Bu bulgular araştırmacıları heyecanlandığı gibi geniş aralıklı bir tarih araştırmasına da sevk etmiştir. Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında tespit edilen yerleşimin en parlak günlerini yaşadığı tahmin edilen MS 6. yüzyılda bilinen en büyük veba salgınlarından biri yaşanmıştır: Iustinianus Vebası. Tarihçi Prokopius'un aynı dönemde Constantinopolis'te bulunması bize salgın açısından önemli bilgiler vermiştir. Salgın 600 bin kişilik Constantinopolis nüfusunun %40'ını yok etmiş ve Galen yöntemlerinin benimsendiği MS 6. yüzyıl tıbbi, salgına çare olmamıştır. Alternatif tedaviler de yeterli olmayınca halk bir nevi tecrit yolunu seçmiş, toplumdaki uzaklaşıp şehir dışına kaçmıştır. Şehre hastalığın dışarıdan geldiğini gören ve hastalığın insandan insana geçtiğini tahmin eden fakat anlamlandıramayan Bizans doktorlarının ise, çareyi bir çeşit izolasyonda gördükleri anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde hastalığın şehre girmesini önlemek için Constantinopolis'in giriş ve çıkış bölgelerine kontrol noktaları koyulmuş olması kuvvetli bir olasılıktır. Bu olasılık, MS 14. yüzyılda Venedik'te kurulan karantinaların bir benzerinin ondan 900 yıl kadar önce bu bölgede kurulduğunu düşündürmektedir. Yüzyıllar sonra aynı önlemleri, aynı bölgede Osmanlı İmparatorluğu'nun da alması bu düşünceleri kuvvetlendirmiştir. Devlet Arşivleri'nde yapılan çalışmalar sonucunda, salgın hastalıklar için Osmanlı İmparatorluğu tarafından bu bölgeye tahaffuzhaneler kurulduğu, (*Karantina*) bu tahaffuzhanelerde doktor ve personel istihdam edildiği saptanmış ve tespit edilen belgelerle beraber ilk kez burada sunulan çalışmada yayınlanmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Küçükçekmece Gölü, Bathonea, Bizans, Iustinianus, Prokopius, Veba, Venedik, Karantina, Salgın, Karantina Doktoru, Tahaffuzhane, Karantinahane, Unguentarium.

* Avcılar Belediyesi, Orcid No: 0000-0003-1994-8996,
alisahin174@gmail.com

* Avcılar Municipality, Orcid ID: 0000-0003-1994-8996,
alisahin174@gmail.com

Abstract

Küçükçekmece Lake and its surroundings, which are one day's walk away from the city center of Istanbul, are an excellent checkpoint for Istanbul's European entrance, as they are at the center of land and sea routes. It is a strong possibility that this feature of the region was also used for the protection of public health. The most important reason supporting this possibility and directing us to this research is the pharmacological finds unearthed during the Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea ?) Excavations in this region. These findings not only excited the researchers but also prompted a wide range of historical research. During the Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea ?) excavations, identified one of the largest known plague epidemics in the 6th century AD: the Plague of Justinian. The historian Procopius's presence in Constantinople at the same time gave us important information about the epidemic. The epidemic destroyed 40% of the 600 thousand population of Constantinople, and the 6th century AD medicine, in which Galen's methods were adopted, did not cure the epidemic. When alternative treatments were not sufficient, the people chose a kind of isolation, and fled the city away from the society. It is understood that the Byzantine doctors, who saw that the disease came to the city from outside and guessed that the disease was transmitted from person to person, so they thought that the remedy is only possible in a kind of isolation. Likewise, it is a strong possibility that checkpoints were placed at the entrance and exit areas of Constantinople to prevent the disease from entering the city. This possibility suggests that a similar quarantine in Venice in the 14th century AD, was established in this region about 900 years ago. Centuries later, the Ottoman Empire took the same measures in the same region, which strengthened this idea. According to the Directorate of State Archives (Türkiye), Ottoman Empire established quarantine stations in this region for epidemic diseases, doctors and health care workers were employed in these stations, and all these informations was published for the first time in the study presented here, together with the documents identified.

Keywords:

Küçükçekmece Lake, Bathonea, Byzantium, Justinian, Procopius, Plague, Venice, Quarantine, Epidemic, Doctor of Quarantine, Preservation Houses, Quarantine Station, Unguentarium.

GİRİŞ

İnsanlığın salgın hastalıklarla mücadelesinin antik çağlardan beri hiç bitmediği bilinmektedir.¹ Günümüzde de tüm dünya Covid-19 virüsü ile baş etmeye çalışmakta ve şu ana kadar ortaya çıkan aşılar insanlığın virüsle mücadelesine önemli oranda katkı sağlamaktadır. Peki daha aşı ve hatta virüs nedir bilinmezken salgın hastalıklarla nasıl mücadele ediliyordu? Bilinen en eski metropollerden olan İstanbul'da (Constantinopolis'te) salgın hastalıklardan korunmak için ne tür önlemler alınıyor, tedavi için hangi yöntemler kullanılıyordu? Küçükçekmece Göl Havzasının (Bathonea ?) konumu ve burada bulunan farmakolojik buluntular, salgın hastalıklarla ilişkilendirilebilir miydi? Salgın hastalıklara karşı bir tedavi yöntemi geliştiremeyen devlet yöneticileri, çareyi şehrin giriş çıkışlarını kontrol etmekte mi bulmuşlardı? Bölgede Osmanlı İmparatorluğu zamanında kurulan karantinalar, Bizans Dönemi'nde de kurulmuş olabilir miydi? Tüm bu sorular, Küçükçekmece

INTRODUCTION

It is known that the struggle of humanity against epidemic diseases has never ended since ancient times.¹ Today, the whole world is trying to cope with the Covid-19 virus, and the vaccines that have emerged so far contribute significantly to humanity's fight against the virus. So, how was the struggle before the vaccine and even the virus was not known? What kind of measures were taken to prevent epidemics in the site of Istanbul (Constantinople), one of the oldest known metropolises, and what methods were used for treatment? Could the location of the Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea?) and the pharmacological findings there be associated with epidemics? State administrators, who could not develop a treatment method against epidemics, did they found the solution by controlling the entrances and exits of the city? Could the quarantines established in the region during the Ottoman Empire also have been established in the Byzantine Period?

¹ Sayar 2020: 15-28.

¹ Sayar 2020: 15.

Gölü çevresinin, bir de toplum sağlığı açısından incelenmesi gerektiği sonucunu doğurmuştur. Sunulan araştırma, toplum sağlığı açısından Küçükçekmece Gölü çevresinin önemini incelemeyi ve ortaya konan kanıtlar yardımıyla, bir çeşit karantina uygulamasının burada olup olmayacağını sorgulamayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bathonea Antik Yerleşimi Kazıları'nda çalışılan bütün konularla beraber, salgın hastalıklarla ilgili de kaynak taraması yapılmış, *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı*'nda Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne ait belgelerde arşiv tarama çalışması yürütülmüştür. Tüm bu araştırmalarda elde edilen Osmanlıca metinler günümüz Türkçesine çevrilerek incelenmiştir. Ortaya çıkan tüm veriler buradaki çalışmada incelenecek ve kazı sonuçları ile karşılaştırılarak yukarıda bahsi geçen sorulara cevaplar aranmaya çalışılacaktır.

Bathonea Yerleşimi'nde Ortaya Çıkarılan Farmakolojik Buluntular ve Unguentariumlar

Prof. Dr. Şengül Aydıngün ve ekibi tarafından ortaya çıkarılan ve kazıları devam eden Bathonea Antik Yerleşimi, Doğu Roma İmparatorluğu hakkında önemli bilgiler sunmasının yanı sıra, dönemin tıp geleneği alanında da önemli ipuçları vermektedir. Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında şu ana kadar liman kalıntıları, İmparator Constantinus tarafından yaptırıldığı düşünülen büyük bir sarnıç, kale kalıntısı, dini/bir saray kompleksi (?), *martyrion*, su yolları, kanalizasyon hatları ve yollar ortaya çıkarılmıştır. Bu yapıların içindeyse tıp tarihi ve farmakoloji ile ilgili bazı buluntulara rastlanmıştır.² Araştırmamızın temelini oluşturan bulguların başında, kazılarda ortaya çıkarılan unguentariumlar yer almaktadır. Kilden yapılan ve içerisine ilaç veya parfüm (yağ, kutsal su, vb.) konulduğu sanılan bu küçük çömleklerden, 2013 yılında yapılan çalışmalarda yaklaşık 500 adet ortaya çıkarılmıştır.³ 2015 yılında yapılan çalışmalarda ise 250 adet daha bulunmuş, bulunan unguentarium sayısı 750'ye çıkmıştır.⁴ Toplu unguentarium buluntusu ilk kez karşılaşılan bir durum olduğu için bilim dünyası-

All these questions led to the conclusion that the environment of Küçükçekmece Lake should also be examined in terms of public health. The aim of these research to examine the importance of the Küçükçekmece Lake environment in terms of public health and to question whether a kind of quarantine application can be made here with the help of the evidence.

METHOD

A literature review was conducted on epidemic diseases, along with all the subjects studied in the Bathonea Excavations and an archive scanning study was carried out on documents belonging to the Ottoman Empire Period under the Presidency of the Republic of Türkiye State Archives. All the obtained data will be examined in this study and compared with the excavation results to be able to find answers to the above-mentioned questions.

Pharmacological finds and unguentariums unearthed in the site of Bathonea

The site of Bathonea, which revealed by Prof. Şengül Aydıngün and her team, not only provides important information about the Eastern Roman Empire, but also gives important clues in the field of medical tradition of the period. Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea ?) excavations have uncovered harbor ruins, a large cistern thought to have been built by Emperor Constantine, castle ruins, a religious/palace complex (?), martyr, waterways, sewer lines and roads. Inside these structures, some findings related to the history of medicine and pharmacology were found.² Unguentaria unearthed during the excavations are the basis findings of our research. These small pots made of clay and thought to have been filled with medicine or perfume (oil, holy water, etc.), approximately five-hundred, were unearthed in 2013.³ And 250 more were found in the studies in 2015, so the number of unguentaria found reached to 750.⁴ The assemblage of unguentaria find has attracted the attention of the scientific world as it is the first time encountered.⁵ In addition to the a large number of unguentarium also some artifacts which used in medicine were found, such as mor-

2 Aydıngün 2017: 2.

3 Kaya 2019: 298.

4 Aydıngün 2017: 4.

5 Kaya 2019: 301.

2 Aydıngün 2017: 2.

3 Kaya 2019: 298.

4 Aydıngün 2017: 4.

5 Kaya 2019: 301.

nın dikkatlerini üzerine çekmiştir.⁵ Bulunan çok sayıdaki unguentariumun yanı sıra ilaç yapımında kullanılan havanlar, havaneleri, spatulalar, kemik ilaç kutularına rastlanmıştır.⁶ Bütün bunlar adeta bir sağlık kültürünü çağrıştırmaktadır. Bu bulgular, Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında ortaya çıkarılan Geç Roma – Erken Bizans yerleşiminin içerisinde, aynı zamanda bir tedavi merkezi bulunduğu olasılığını oldukça kuvvetlendirmiştir. Bu sonuçlar bizi dönemin günlük yaşamını, hastalıklarını ve salgınları araştırmaya yöneltmiş, yaptığımız araştırmalar ise karşımıza binlerce yıllık tanıdık bir düşmanı çıkarmıştır: Kara ölüm / Veba.

Iustinianus Vebası

MS 6. yüzyılda, özellikle de Bizans İmparatoru Iustinianus döneminde, İmparatorluğun geri kalanı gibi Küçükçekmece Göl kenarında yer alan söz konusu yerleşimin de en parlak günlerini yaşadığı düşünülebilir. Ancak, başkentte yaşayan ve imparatora yakınlığıyla bilinen Prokopius'tan öğrendiğimize göre, aynı tarihlerde dünyanın bilinen en eski veba salgınlarından biri yaşanmıştı (Şek. 1). Salgın, salgın olmaktan çıkıp adeta bir yıkım olmuştu. Günümüz tarihçileri bu salgını, Iustinianus zamanında yaşandığı için "Iustinianus Vebası" (MS 541 - 542) olarak adlandırmaktadır. Yazdığı kitaplarla o döneme ışık tutan ve eserleri günümüze kadar ulaşan Prokopius, kitaplarında vebayı tüm detaylarıyla anlatmıştır. Anlatılanlar oldukça çarpıcıdır: Ünlü tarihçiye göre, Constantinopolis'te günde beş ile on bin arasında insan hayatını kaybetmiştir. Modern tarihçiler ise, o yıllarda 600 bin kişilik nüfusa sahip olan Constantinopolis'te salgının en yoğun olduğu dönemlerde şehrin %40'ının, yani 240 bin kişinin hayatını kaybettiğini tahmin etmektedirler.⁷

Prokopius'un Gözünden Iustinianus Vebası

Bizans Tarihçisi Prokopius veba salgınına çok detaylı bir şekilde anlatmıştır. Prokopius'a göre, hastalık başlangıcını her zaman kıyıda, limandan almış ve oradan içeriye doğru yönelmiştir. Ünlü tarihçinin, hastalığın bulaşıcı olduğunu tahmin ettiği söylenebilir. Vebanın tedavisi için tanrıya dua etmekten başka hiçbir yol bulunmadığını söyleyen Prokopius'un anlatımları şöyle özetlenebilir:

tars, pestles, spatulas, and bone.⁶ All these artifacts nearly remind a health culture. These findings strongly strengthen the possibility that there was also a treatment center within the Late Roman - Early Byzantine settlement unearthed during the Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea ?) excavations. These results prompted to investigate the daily life, diseases, and epidemics of the period, while our research brought us a familiar enemy of thousands of years: Black Death / Plague.

The Plague of Justinian

In the 6th century AD, especially during the Byzantine Emperor Justinian era, it can be thought that the settlement located on the shore of Küçükçekmece Lake lived its heyday like the rest of the Empire. However, as we learned from Procopius, who lived in the capital and was known for his closeness to the emperor, there was one of the oldest known plague outbreaks in the world on the same dates (Fig. 1). The epidemic had converted and was almost a destruction. Modern historians refer to this epidemic as the "Plague of Justinian" (541 - 542 AD) because it occurred during his time. Procopius, who shed light on this period with his books and whose works have survived to the present day, described the plague in all its details in his books. The stories are quite striking; according to him, between five and ten thousand people died in a day in Constantinople. On the other hand, modern historians estimate that during the peak of the epidemic in Constantinople, which had a population of 600 thousand people in those years, 40% of the city (240 thousand people) died.⁷

The Plague of Justinian through Procopius' Eyes

Procopius is the Byzantine Historian, described the plague epidemic in great detail. According to Procopius, the disease always took its onset from the coast, from the port, and from there it turned inward. It can be said that he predicted that the disease was contagious. The expressions of Procopius could be summarized that there was no other way to stop the plague than to pray to God as follows:

"Neither gender nor age was the important factor for epidemic. There was also no specific season

⁵ Kaya 2019: 301.

⁶ Kaya 2019: 52.

⁷ Yıldırım 2010: 113.

⁶ Kaya 2019: 52.

⁷ Yıldırım 2010: 113.

“Salgın ne cinsiyete ne de yaşa bakıyordu. Salgının belli bir mevsimi de yoktu. O yüzden hastalığı anlamak mümkün olmuyordu. Hastalığa yakalanan insanlar doğüstü varlıklar gördüklerini ve onlar tarafından ele geçirildiklerini düşünüyorlar, bu ruhları kutsal isimleri (Hıristiyan Azizleri) zikrederek kovmaya çalışıyorlar ve tapınaklara kaçıyorlardı. Tapınaklara kaçanlar da hastalıktan kurtulamadı. Mülteciler sürekli ölüyordu. Daha sonra halk, kendilerini odalara kapattı. Kapı dövülse bile açmaktan korktular. Kapılarını çalanın şeytan olduğuna inanıyorlardı.”

“Daima ileriye doğru gitti. Kimse salgından kaçamıyordu. Ne bir ada, ne bir mağara, ne de insan yerleşimi olan her hangi bir dağ sırtı kalmıştı. Ünlü doktorlar hastalığa çözüm bulmak için uğraşıyordu. Bakım almayan hastaların çoğu ölüürken, bakım alan bazı hastalar şaşırtıcı bir şekilde hayatta kaldı. Tedavi yöntemleri farklı hastalarda farklı sonuçlar gösterdi.”

“Vücutta oluşan ve alışılmadık bir boyuta yükselen şişliklerdeki irinlerin boşaltıldığı zamanlarda hasta kurtuldu ve yaşadı. Hayatta kalanlarda da konuşma problemleri yaşandı. Konstantinopolis’de hastalığın en yaygın olduğu dönemde günde beş - on bin kişi hayatını kaybediyordu. Cesetlerin gömülmesi ise en büyük problemdi. Ticaret durmuş, açlık baş göstermişti.”

“En sonunda İmparator da hastalandı. Ama yaşadı. Saraydakiler ve maddi durumu iyi olanlar evlerine kapandılar. Evlerinden çıkmayarak ve eski elbiselerini giyerek bu hastalıktan etkilenmediler.”⁸

(Prokopius, History of the Wars,
II.xxii-xxxiii)

Tedavi Yöntemleri Neydi?

Vebe salgınının Constantinopolis’te büyük yıkıma yol açtığı MS 6. yüzyılda, şehirde iyi hekimler olduğu bilinmektedir (Şek. 2). Hekimlerin uyguladığı tedavilerin başında da, İmparator Augustus’un da çok tercih ettiği söylenen soğuk su, azizlerin dokunduğu maddeler ve sihirli muskalar yer alıyordu. Bu yöntemler Galen Tıp Geleneği’nin bir parçasıydı. Tedavi için kullanılan büyülü muskalar ve halkaların üzerindeyse çoğunlukla Kral Süleyman’ın imajları vardı. Hastaya

8 Prokopius II, xxii, 8.

for the epidemic. Therefore, it was not possible to understand the disease. People who suffered from the disease they saw supernatural beings and were possessed by them, they were trying to exorcise these spirits by chanting holy names (Christian Saints) and fleeing to the temples. Those who fled to the temples also did not survive the disease. Refugees were constantly dying. Then, people locked themselves in the rooms. Even if the door was beaten, they were afraid to open it. They believed it was the devil knocking on their door.”

“The epidemic increased and increased, no one could escape it. There was no island, no cave, no mountain ridge with human habitation left disease-free. Famous doctors were trying to find a solution to this disaster. While most of the patients who did not receive care died, some of them who received care surprisingly survived. Treatment methods showed different results in different patients.”

“The patient survived and lived when the pus in the swellings that formed on the body and increased to an unusual size was drained. Those who survived also had speech problems. At the time when the disease was most common in Constantinople, five to ten thousand people a day were losing their lives. Burying the bodies was the biggest problem. Also, trade had stopped, and famine had occurred.”

“Finally, the Emperor also got the disease, but he survived. People whose in the palace and those who were in good financial condition were confined to their homes. They were not affected by this disease by not leaving their homes and wearing their old clothes.”⁸

(Prokopius, History of the Wars,
II.xxii-xxxiii)

What were the methods of treatment?

It is known that in the 13th century AD there were good doctors in Constantinople, when the plague epidemic caused great destruction in the city (Fig. 2). It was the primary treatments applied by the physicians were cold water, which is said to have been preferred also by Emperor Augustus, substances touched by the saints, and magic amulets. These methods were part of the Galen Medical Tradition. There were mostly images of King Sol-

8 Prokopius II, xxii, 8.

kutsanmış ekmeğe ve kil verilmesi ise bir başka yöntemdi.⁹

Tabii ki bu tedavi yöntemleri veba için çare olamamıştır. Ama bazı hekimler klinik tedavilerde ayrıca *Belladonna* (güzelavrat otu) ve *Mandrake* (adamotu) gibi bitkileri de kullanmış, bu bitkilerde bulunan atropin gibi güçlü alkaloidlerden, haşhaştan üretilen afyon suyundan ve bakır pasından faydalanmışlardır. Bu yöntemler MS 6. yüzyılda Constantinopolis'te geniş bir kullanım alanına sahipti.¹⁰

Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları'nda ortaya çıkarılan unguentariumlarının birinde ise organik kökenli Methanone ve Phenanthrene maddeleri tespit edilmiştir.¹¹ Yerleşimde bulunan unguentariumları inceleyen ve bu konuda yüksek lisans tezi yazan Dürdane Kaya, doktor ve eczacılarla yaptığı sözlü görüşmelerde, bu maddelerin yaraları iyileştirici, iltihapları önleyici, mikropları yok edici etkilerinin bulunduğunu saptamıştır.

Bölgede Prof. Dr. Tamer Özcan tarafından yapılan arkeobotanik çalışmalarında Ranunculaceae ailesinden bitkilere de rastlanıldığı görülmektedir. Bunlara ek olarak bölgede yoğun bir şekilde endemik soğanlı bitkiler olan Razya ile Nergis bitkileri de tespit edilmiştir. Söz konusu bu bitkilerin içerdiği çeşitli alkaloidlerden dolayı antibiyotik etkili bileşenler taşıyan tıbbi bitkiler olduğu bilinmektedir. Unguentariumlarla birlikte aynı noktada bulunan havan ve havaneleriyle bu bitkilerin ezilerek ilaç üretiminde kullanıldığı düşünülmektedir.¹² Elde edilen bilgilerden yola çıkılarak, buradaki ilaç yapımının unguentariumların kullanımı ile ilgili olabileceği sanılmaktadır.¹³ Bütün bu bulgular, bu noktada bir şifa merkezi olduğu tezini güçlendirmektedir.

Vebaya Karşı Alınan Tedbirler

Galen Tıp Geleneği'nin hakim olduğu MS 6. yüzyıl tıbbi tedavi yöntemlerinin salgına, özellikle virüse karşı etkili olamadığı anlaşılmaktadır. Prokopius'a göre halk bir çeşit karantina anlamına gelen izolasyon yöntemini tercih etmeye başlamış, kendilerini dış dünyadan soyutlayarak ve eski

omon on the magical amulets and rings used for healing. Another method for the healing was to give the patient consecrated bread and clay.⁹

Of course, these methods could not stop the plague. But some doctors have also used plants such as "Belladonna" and "Mandrake" for clinical treatment, they have used strong alkaloids such as atropine found in these plants, opium water produced from poppy, and copper rust.¹⁰

In one of the unguentariums unearthed during Bathonea excavations, organic-origin Methanone and Phenanthrene materials were identified.¹¹ Dürdane Kaya, who studied the unguentaria located in the settlement and wrote a master's thesis on this subject, found that these substances have wound healing, anti-inflammatory, and germ-destroying effects in her interviews with doctors and pharmacists.

It is seen that, in the region, plants from the Ranunculaceae family have also been found in archaeobotanical studies conducted by Prof. Tamer Özcan. Moreover, *Octoberia* and *Daffodil* plants, which are bulbous plants that are endemic to the region, have also been identified. It is known that these plants are medicinal plants due to the various alkaloids they contain and that carry antibiotic-effective components. It is believed that these plants used in the production of medicines by crushing with pestles which located at the same point as unguentaria.¹² Based on the information obtained, it is assumed that the drug production here in this region may related to the use of unguentaria.¹³ All these findings strengthen the thesis that there is a healing center at this point.

Precautions taken against plague

It is understood that the medical treatment methods of the 6th century AD, dominated by the Galen Medical Tradition could not be effective against the epidemic, especially the virus. According to Procopius, the people started to prefer the isolation method, which means a kind of quarantine, and they wanted to protect themselves from this

9 Vikan 1984: 65.

10 Scarborough 1984: 213.

11 Kaya 2019: 50.

12 Kaya 2019: 302.

13 Kaya 2019: 302.

9 Vikan 1984: 65.

10 Scarborough 1984: 213.

11 Kaya 2019: 50.

12 Kaya 2019: 302.

13 Kaya 2019: 302.

elbiselerini giyerek bu salgından korunmak istemişlerdir. Bazı aileler de şehirden uzaklaşıp, şehir dışındaki daha küçük yerleşim yerlerine gitmeyi tercih etmişlerdir. Bir çeşit “oto karantina” anlamına gelen bu yöntemi devlet yöneticilerinin de uyguladığı düşünülmektedir.

Prokopius'a göre, limanlardan başlayan salgının kente dışardan geldiği o dönemde de anlaşılaktaydı. Günümüz tarihçileri ise, Mısır'dan gelen buğday gemilerindeki farelerin hastalığın taşınması açısından önemli yer tuttuğunu savunmaktadır.¹⁴

Bu büyük veba salgınının ardından Constantinopolis'te bir takım önlemler alındığı görülmektedir. Özellikle hastane sistemlerindeki düzenlemeler dikkat çekmektedir. Bu düzenlemeler arasında hastane binalarının büyütülmesi ve özel doktorların bu hastanelerde görevlendirilmesi de yer almaktadır. Hastanelerin bu tarihten sonra modern tıp merkezleri gibi işlev görmeye başladığı görülmektedir.¹⁵ Bunların yanı sıra, yeni salgınların kente girmesini önlemek amacıyla şehrin giriş ve çıkışlarının kontrol altına alındığı pilot bölgeler seçilerek bu bölgelerdeki kontrollerin sıklaştırıldığı tahmin edilmektedir. Bu doğrultuda, Constantinopolis'in Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea?) kazılarında ortaya çıkan limanlar gibi dış limanlarının daha da önem kazandığı ve bu limanlarda Akdeniz'den gelen gemiler için bir takım kontroller yapıldığı düşünülmektedir.

Küçükçekmece Gölü Havzası'nda Bulunan Yerleşimin Lojistik Açıdan Önemi

Yerleşimin limanlarının dışında bir başka önemli özelliği, kara yollarını da kontrol edebilmesidir. Constantinopolis'e yürüyerek bir günlük mesafede bulunan bölge, hem girişte hem de çıkışta önemli bir konaklama noktası olma özelliği taşımaktadır. Lagün oluşumu tamamlanmadığı için Küçükçekmece Gölü'nün denizle bağlantısının o dönem açık olduğu göz önünde bulundurulursa, Constantinopolis'i Avrupa'ya bağlayan yolların Küçükçekmece Gölü'nün etrafından geçtiği tahmin edilebilir. Hatta aynı noktada bulunan ve günümüzde “Ecdat Yolu” olarak adlandırılan ve TEM otoyoluna bağlanan yolun geçmişte Balkan-

epidemic by isolating themselves from the outside world and wearing their old clothes. Some families preferred to move away from the city and go to smaller settlements outside the city. This method which means a kind of “auto quarantine” and also applied by state administrators.

According to Procopius, the epidemic that started from the ports came to the city from outside. On the other hand, today's historians believe that the mice on the wheat ships from Egypt have an important place in terms of transmission of the disease.¹⁴

After this great plague epidemic, it seems that a number of measures were taken in Constantinople. Especially the regulations in hospital systems are attracting attention. These arrangements include the enlargement of hospital buildings and assignment of private doctors to these hospitals. It seems that hospitals started to function like modern medical centers after this date.¹⁵ In addition, in order to prevent new epidemics from entering the city, it is estimated that the pilot regions where the entrances and exits of the city are controlled, and the controls in these regions are tightened. Therefore, it is thought that the outer ports of Constantinople, such as the ports unearthed in the Bathonea excavations, gain more importance and some controls were made for ships coming from the Mediterranean in these ports.

The Logistic importance of the site in the Küçükçekmece Lake Basin

Apart from the ports it has, another important feature of this settlement is its location that controls land roads. The region that is within one-day walking distance from Constantinople, is an important accommodation point in both its entrance and exit. When it is considered that the connection of Küçükçekmece Lake with the sea was open during that period as lagoon formation had not been completed yet, it can be guessed that the roads connecting Constantinople to Europe were passing around Küçükçekmece Lake. In fact, it is highly probable that the road located at the same point and connected to the TEM highway, which is called the “Ecdat Yolu” today, is connected to the

14 Yıldırım 2010: 112.

15 Miller 1984: 53.

14 Yıldırım 2010: 112.

15 Miller 1984: 53.

lara kadar uzanan Via Egetia yoluyla bağlantılı olması kuvvetli bir ihtimaldir. Osmanlı İmparatorluğu'nun da bölgeyi aynı amaçlarla kullandığına makalenin ilerleyen bölümlerinde değinilecektir.

İlk Karantinalar ve Veba Doktorları

Karantina sisteminin dünyada ilk olarak 1423 yılında Venedik'te uygulanmaya başladığı bilinmektedir (Şek. 3). Kente deniz yoluyla gelenler otuz gün (Terentine) kadar gemilerde bekletilmekte, hastalanmamaları halinde şehre alınmaktaydılar. Bu süre daha sonra kırk güne çıkarıldı ve bu süreye de "kırk gün" anlamına gelen "Quarantine" yani "karantina" adı verildi. *Karantina* için en iyi seçim, şehirden ayrı bir adada kurulmasıydı. Venedik'teki Lazzaretto Vecchio Karantinası bu örneklerin ilki olarak kabul edilmektedir.

Virüs veya mikrop hakkında henüz hiçbir şey bilinmezken, Venedik'teki doktorlar bulaşın sebebini bir çeşit "kötü hava"ya bağlamışlardır. Hastalığın bu "kötü hava" neticesinde bulaştığını düşünerek de bir çeşit maske uygulamasına geçmişlerdir. Aynı zamanda balmumu sürülmüş kıyafetler giyen doktorlar, gagaya benzeyen bu maskelerin içine güzel kokulu bitkiler ve parfümler koyarak bu "kötü hava"yı solunamaya çalışmış ve hastalara maskeyle müdahale etmişlerdir. Bu yöntem az da olsa başarılı olmuş ve veba doktorları, bu yöntemleriyle tarihe geçmişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde

Küçükçekmece Gölü ve Çevresi

Küçükçekmece Gölü'ne (Osmanlıca adıyla Çekmece-i Sagir) yeniden dönersek; İstanbul'un şehir merkezine yürüyerek bir günlük mesafede olan Küçükçekmece Gölü, kara ve deniz yollarının merkezinde olması sebebiyle İstanbul'un Avrupa girişi için mükemmel bir kontrol noktası olma özelliği taşımaktadır. Batıya yapılan seferlerde Osmanlı Ordusu'nun konaklama merkezi olarak da kullanılan bölgede, Osmanlı İmparatorları'nın yaptırdığı geniş köprüler ve yollar ise günümüzde hala kullanılmaktadır. Bizans Dönemi'nde Constantinopolis'e Asya tarafından gelenler ise Khalkedon olarak adlandırılan Kadıköy'den giriş yapıyorlardı. Cısr-i derbent olarak adlandırılan ve Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde de bahsedilen Köprü, Semavi Eyice'ye göre şimdiki Bostancı semtinde bulunuyordu.

Via Egetia road, which stretched to the Balkans in the past. In further sections of the article, it will be addressed that Ottoman Empire used the region for similar purposes.

First Quarantines and Plague Doctors

It is known that the quarantine system was started to be implemented in Venice in 1423 AD for the first time in the world (Fig. 3). Those who came to the city through seaway were kept on the ships for thirty days (Terentine), and were allowed to enter the city if they did not get sick. This period was later increased to forty days and this period was called "Quarantine" meaning "forty days". The best option for quarantine was to set it up on an island separate from the city. The Lazzaretto Vecchio Quarantine in Venice is considered to be the first of these examples.

Venetian doctors attributed the transmission to some kind of "bad weather" at a period that nothing was known about the virus or germ yet. Thinking that the disease was transmitted as a result of this "bad weather", they started to use a kind of mask. At the same time, doctors wearing beeswaxed clothes put fragrant herbs and perfumes inside these beak-like masks, trying not to breathe this "bad air" and treated patients with masks. This method was slightly successful and plague doctors went down in history with these methods.

During the Ottoman Empire period

Küçükçekmece Lake and its surroundings

If we go back to the Küçükçekmece Lake (Çekmece-i Sagir in Ottoman Turkish) which is a day's walk from the city center of Istanbul, is an excellent checkpoint for the European entrance to Istanbul due to its location in the center of land and sea routes. In the region wide bridges and roads built by the Ottoman Emperors are still used today, which was also used as the accommodation center of the Ottoman Army during the expeditions to the west. In the Byzantine period, those who came to Constantinople from Asia were entering from Kadıköy, which was called Khalkedon. According to Semavi Eyice, the bridge (called Cısr-i derbent in Ottoman language) and mentioned in Evliya Çelebi's Travelogue, was located in the present Bostancı district.

Hem Küçükçekmece Bölgesi hem de Bostancı Köprüsü Bizans ve Osmanlı Dönemleri'nde Constantinopolis'in doğu ve batı girişleri olarak kullanılmış, şehre giriş çıkışlar bu noktalarda kontrol edilmiştir. Bu iki yerleşim bölgesinin önemli bir ortak noktası daha vardır. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde hem Küçükçekmece Gölü hem de Bostancı Köprüsü'nde salgın hastalıklara karşı karantinalar kurulmuştur. Bu karantinalar Osmanlı İmparatorluğu'nun, İstanbul'un doğu ve batı girişlerini toplum sağlığı açısından da kontrol ettiğini göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Salgın Hastalıklara Karşı Alınan Önlemler ve İlk Karantinalar (Tahaffuzhaneler)

Constantinopolis'in 1453 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na geçtikten sonra yirmiye yakın büyük veba salgımına sahne olduğu ve yüzbinlerce insanın hayatını kaybettiği; 1836 – 1837 yılları arasındaki salgında ise yirmibeş – otuz bin kişinin hastalıktan hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Bu salgının ardından 1838 yılında İstanbul'da Karantina Meclisi kurulmuş ve salgınlar için karantina yöntemleri uygulanmaya başlanmıştır. Kurulan karantina meclisinin aldığı kararlar doğrultusunda ilk olarak “tahaffuzhaneler” oluşturulmaya çalışılmıştır. “Tahaffuzhane” karantina kelimesiyle aynı anlamı içerdiği için, tahaffuzhanelerin ismi daha sonra “karantinahane” olarak değiştirilmiştir.

İstanbul'da ilk olarak 1838 yılında Kuleli Tahaffuzhanesi (Kuleli Kışlası'nın içinde) kurulmuştur. Kuleli'nin konumu hem Karadeniz hem de Akdeniz'den gelen gemiler için önem taşımaktaydı (Şek. 4).¹⁶ Her iki taraftan gelen gemiler, yolcular ve gemi personeli kontrol edilir, hastalıklı görülenler tedaviye alınır, eşyaları dezenfekte edilirdi. Aynı yılda Kavak, Serviburnu, Sarıyer, Harem İskelesi, Cısr-i derbent, Yenikapı, Çekmece, Bulgurlu, Taşlıtarla, Örumce, Yarımburgaz, Şamlar ve Derbent-i Kebir'de de tahaaffuz memurlukları bulunmaktaydı.¹⁷

İstanbul'da karantinaların yapımı I. Dünya Savaşı sırasında da devam etmiş, yeni kurulacak karantinaların hemen yanlarına karakol binaları için yer

Both the Küçükçekmece District and the Bostancı Bridge were used as the eastern and western entrances of Constantinople during the Byzantine and Ottoman Periods, and served as a checkpoint to the city. These two residential areas have another important point in common. During the Ottoman Empire Period, quarantine system against epidemic diseases were established in both Küçükçekmece Lake and Bostancı Bridge. These quarantines show that the Ottoman Empire also controlled the eastern and western entrances of Istanbul in terms of public health.

Measures taken against epidemics and first quarantines in the Ottoman Empire

After 1453 when Constantinople captured by Ottoman Empire, it was the scene of nearly twenty major plague epidemics and hundreds of thousands of people lost their lives; In the epidemic between 1836 and 1837, it is estimated that twenty-five to thirty thousand people died from the disease. After this epidemic, the Quarantine Council was established in Istanbul in 1838 and quarantine methods were began to be applied for epidemics. In accordance with the decisions taken by the established quarantine council, “preservation houses” were tried to be created. Since the Preservation Houses (“*tahaffuzhane*”) contains the same meaning as the word quarantine, it had been started to call the name of the ‘quarantine’ instead of “*tahaffuzhane*”.

First preservation house name is Kuleli was established inside Kuleli barracks in 1838 in Istanbul (Fig. 4).¹⁶ The location of Kuleli was important for ships coming from both the Black Sea and the Mediterranean. Ships, passengers and crew coming from both sides were checked, those who were found to be sick were treated, and their belongings were disinfected. In the same year, there were civil servants work in preservation houses in Kavak, Serviburnu, Sarıyer, Harem İskelesi, Cısr-i derbent, Yenikapı, Çekmece, Bulgurlu, Taşlıtarla, Örumce, Yarımburgaz, Şamlar and Derbent-i Kebir.¹⁷

Construction of quarantines in Istanbul continued during the First World War, and a place was allo-

16 Yıldırım 1985: 1324.

17 Şehsuvaroğlu 1957: 601; Sanyıldız 1993: 25.

16 Yıldırım 1985: 1324.

17 Şehsuvaroğlu 1957: 601; Sanyıldız 1993: 25.

de tahsis edilmiştir (Şek. 5).¹⁸ Bunun bir örneği Bostancı semtinde görülmektedir. Sanat tarihçisi Semavi Eyice'ye göre Eskiden Cısr-i Derbent olarak adlandırılan Bostancı Köprüsü'nün yanında Bostancı Ocağı'na mensup yeniçerilerin görev yaptığı bir karakol mevcuttu.¹⁹ Söz konusu karakol burada uzun yıllar hizmet vermiş, hatta 1970'li yıllara kadar faaliyetlerini devam ettirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Küçükçekmece'de kurduğu karantinanın yeri henüz bilinmemesine rağmen Cumhuriyet Dönemi'nde kurulan Küçükçekmece Zirai Karantinası çalışmalarını günümüzde de devam ettirmektedir.

Küçükçekmece Yeterli Olmayınca Büyükçekmece'deki Taşhan'ın da Karantinahane Olarak Kullanımı

1840 yılında Küçükçekmece'de yaptırılan ve günümüzde yeri bilinmeyen karantinahane hakkında elimize ulaşan belgeler mevcuttur. Araştırmalarda rastlanan yedi sayfalık belgede, Osmanlı Padişahı Abdülmecit'in emirleri doğrultusunda kurulan ve kurulacak olan tahaffuzhanelerin inşaatları, memur, personel ve hademe istihdamları detaylı olarak anlatılmaktadır.²⁰ Aynı belgede Rumeli'den gelecek yolcular için Küçükçekmece'nin yanı sıra Büyükçekmece'deki Taşhan'ın da karantinahane-ye çevrilmesinden de söz edilmektedir.²¹

4 Ekim 1839 tarihli belge (Şek. 6):

“Levazım-ı Tahaffuziye'nin (karantinahane) icrasını için, Dersaadet ve Bilad-ı Selase'nin (Eyüp, Üsküdar ve Galata'ya o zaman verilen ad) bazı mahallelerine tahaffuzhane inşasıyla memur ve hademe istihdamına, ve berren Rumeli'den gelecek yolcular için, Çekmece-i Kebir (Büyükçekmece) için, Çekmece-i Sagir (Küçükçekmece) haricinde Taşhan'ın Karantinahane ittihaz olunmasına dair, balas-ı hattı hümayunla müvafıq hat-t-ı ali.”

27 Aralık 1840 tarihli Maliye Bakanlığı'na yazılmış belge (Şek. 7):

“Maliye nazırı müşir-i mükerrerem sa'adetlü atüfetlü paşa hazretleri icra-yı iktizasına himmet buyurular deyu buyuruldu. Akdeniz tarafından

cated for the police station buildings right next to the newly established quarantines (Fig. 5).¹⁸ An example of this can be seen in the Bostancı district. According to the art historian Semavi Eyice, there was a janissary outpost belonging to the Bostancı Quarry next to the Bostancı Bridge, formerly called Cısr-i Derbent.¹⁹ The police station served here for many years, and even continued its activities until the 1970s. Although the location of the quarantine established by the Ottoman Empire in Küçükçekmece is not known yet, Küçükçekmece Agricultural Quarantine, which was established in the Republican Period, continues its activities today.

Taşhan in Büyükçekmece was also used as a quarantine, when Küçükçekmece was not enough

We have documents about the quarantine, which was built in Küçükçekmece in 1840 and whose location is unknown today. We have documents about the quarantine, which was built in Küçükçekmece in 1840 and whose location is unknown today. In the seven-page document found in the research, the construction of the preservation houses, which were established and to be established in line with the orders of the Ottoman Sultan Abdülmecit, and the employment of civil servants, staff and janitors are explained in detail.²⁰ In the same document, it is also mentioned that Küçükçekmece, as well as Taşhan in Büyükçekmece, have been turned into a quarantine facility for passengers coming from Rumeli.²¹

A document dated 4 October 1839 (Fig. 6):

“Ottoman Sultan's order regarding the deployment of officers and servants for the construction of a quarantine house in some neighbourhoods of Dersaadet (Istanbul) and Bilad-i Selase (the name given to define Eyup, Uskudar and Galata in the past), and regarding considering Tashan as quarantine house for Cekmece-i Kebir (Buyukcekmece), -except for Cekmece-i Sagir (Küçükçekmece)- for the passengers who will come from Rumeia by road.”

A document dated 27 December 1840 and written to the Ministry of Finance (Fig. 7):

18 Yıldırım 2016: 44.

19 Eyice 1992: 309.

20 BOA: İ_MSM_00088_02528_007_001.

21 Söz konusu Osmanlıca belgeler ilk kez burada sunulan çalışmada yayınlanmaktadır.

18 Yıldırım 2016: 44.

19 Eyice 1992: 309.

20 BOA: İ_MSM_00088_02528_007_001.

21 These documents are published in this study for the first time.

ve boğaz dahilindeki iskelelerden gelen bazı gemiler ve kayıklar yer olmadığından Ayastefanos önlerine demirlediklerinden ve Ayastefanos köy olup bazı su ve kumanya almak için çıktıkları ve körfezlerden eşya yüklü kayıklar geldiği ihtar olduğundan adı geçen iskelede nöbetleşe olarak Kuleli'den birer memur görevlendirilse de devamlı muayene memuru olmadıkça gerektiği gibi bakılamayacağı ve böyle nöbetleşe şekilde memur çalıştırmanın tahaffüziye usulüne uygun olmadığı ve Çekmece muayenehanesine gelip karantinaya alınması gereken yolcuların karantina süreleri boyunca tahaffüz kurallarına uyararak muayene etmek üzere bir mortu tabibinin Çekmece Muayenehanesinde bulunması gerektiği mecliste konuşuldu.”

Belgede ayrıca personelin maaşları ve nasıl ödeneceği hakkında bilgiler de yer almaktadır. Küçükçekmece Karantinahanesi'nin yeni kurulduğu dönemde gerçekleştirilen bu yazışmada İmparatorluğun salgın hastalıkları ne kadar ciddiye aldığı göze çarpmaktadır.²²

19 Ağustos 1852 tarihli Kaza-ı Erba'a Kaymakamlığına (dört kazanın kaymakamlıkları) yazılmış belgenin kısaltılmış çevirisi (Şek. 8):

“Küçükçekmece'de bulunan ahşap karantinahane ve derbend ve Yarımbergos'da olan nim kargir derbend binası zaman aşımıyla harap ve tamire muhtaç olduğundan yüksek emirlerinizle (ebniye hulefasından) bina ustalarından Hacı Akif Efendi marifetiyle keşif ve muayene olunarak, toplamda 21 bin 91 kuruş masrafta onarılacağı...”²³

1840 yılında kurulan Küçükçekmece Karantinahanesi'nin yeni bir bina olmadığı, ahşap bir binada hizmet verdiği oniki yıl sonra yazılan bir belgede ortaya çıkmaktadır. Eski binanın artık yeteri kadar hizmet veremediği düşünülmektedir. Aynı belgede, civarda bulunan tarihi özelliklere sahip bazı yerlerin de tamir ettirildiği görülmektedir.

SONUÇ

Tıpkı Bizans İmparatorluğu gibi Osmanlı İmparatorluğunun da başkent Constantinopolis'in güvenliği için Küçükçekmece çevresinde bir kontrol merkezi oluşturduğu ve bu bölgede Rumeli'den gelen yolcuları kontrol ettiği düşünülmektedir. Bu

“The Minister of Finance was asked to grant his support for its execution. These were discussed in the parliament. Some ships and boats coming from the Mediterranean side and from the piers in the Bosphorus anchored in front of Ayastefanos because there was no place for them. As Ayastefanos is village, some of them go out to get water and food. It was reported that boats -loaded with goods- come from the bays. Although an officer from Kuleli was assigned there in turns, it would not be possible to look after it properly unless a permanent inspection officer is assigned. Also, it is not in accordance with the procedure to employ officers in such a rotational manner. A mortuary doctor must be present in the Cekmece Clinic to examine the passengers who come to there and who need to be quarantined by abiding the rules during this period.”

The document also contains information about the salaries of the staff and how they will be paid. In this correspondence, which was carried out in the period when the Küçükçekmece Quarantine was newly established, it is striking how seriously the Empire took epidemic diseases.²²

A translation of the document written to the District Governorship of Kaza-ı Erba'a (4 districts) dated 19 August 1852 (Fig. 8):

“Since the wooden quarantine in Küçükçekmece and the nim quarry derbend building in Derbend and Yarımbergos are ruined and in need of repair, they will be discovered and examined by one of the building masters, Hacı Akif Efendi, with your high orders, and repaired at a total cost of 21 thousand 91 kuruş...”²³

It is revealed in a document written twelve years later that Küçükçekmece Quarantine, which was established in 1840, was not a new building, but served in a wooden building. It is thought that the old building can no longer serve adequately. In the same document, it is seen that some places with historical features in the vicinity were also repaired.

CONCLUSION

It is believed that the Ottoman Empire, just like the Byzantine Empire, has created a control center

22 BOA: C_SH_00023_01150_001_001.

23 BOA: C_SH_00026_01252_001_001.

22 BOA: C_SH_00023_01150_001_001.

23 BOA: C_SH_00026_01252_001_001.

kontroller arasında yolcuların sağlık durumları ve salgın hastalık belirtileri de yer almaktadır. Hasta gibi görünenler Küçükçekmece ve daha sonra kurulan Büyükçekmece Karantinahaneleri'nde bekletilmekte, gerekirse tedavileri yapılmaktaydı. Lojistik açıdan oldukça önemli bir bölge olan Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları'nda ortaya çıkan yerleşim ve çevresinin Bizans İmparatorluğu zamanından bu yana bir çeşit pilot bölge olarak kullanıldığı, dönem dönem şehrin giriş çıkışının buradan kontrol edildiği, ayrıca salgın hastalıkların İstanbul'a girmemesi için de bir çeşit kontrol noktası işlevi gördüğü düşünülmektedir. Ayrıca, hasta olanların dinlendirildiği, tedavilerinin yapıldığı bir şifa merkezinin de bünyesinde bulunduran bir yerleşim olma olasılığı dikkate değerdir. Burada sunulan çalışma sonucunda, MS 14. yüzyılda Venedik'te uygulanan sistemin bir benzerinin, ondan 900 yıl kadar önce Küçükçekmece çevresinde Bizans doktorları tarafından uygulanmaya başladığı ardından da Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde yeniden devreye sokulduğu düşünülmektedir.

around Küçükçekmece for the security of the capital Constantinople and controlled passengers coming from Rumeli across the region. These checks would also include the health status of passengers, and signs of any epidemic disease. Those who appeared to be sick had been kept in Küçükçekmece and later Büyükçekmece Quarantine Hospitals where their treatment was carried out, if necessary. Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea?) is believed that the settlement and its surroundings appeared during the excavations have been used as a kind of pilot zone since the time of the Byzantine Empire, the entrance and exit of the city have been controlled there from time to time, and it has also served as a kind of checkpoint so that epidemics do not appear in Istanbul. In addition, it is noteworthy that it has possibly become a settlement also including a healing center where the sick ones have been treated. As an outcome of this piece presented here, it is believed that a similar system applied in Venice in the 14th century had begun to be applied by Byzantine doctors around Küçükçekmece 900 years ago, and then was reintroduced in the Ottoman Empire Era.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

Antik Kaynaklar / Ancient Sources

Prokopius (Procopius), Savaşların Tarihi, II.

Arşiv Kaynakları / Archive Sources

BOA: İ_MSM_00088_02528_007_001

BOA: C_SH_00023_01150_001_001

BOA: C_SH_00026_01252_001_001

Modern Kaynaklar / Modern Sources

Aydingün, Ş. (2017). Nehir - Göl- Deniz Birleşiminde Bir Kazı Yeri (İlk Beş Yıllık Çalışma). (Ed. Ş. G. Aydingün). *İstanbul Küçükçekmece Göl Havzası Kazıları (Bathonea)*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1-68.

Eyice, S. (1992). Bostancıbaşı Köprüsü. *TDV İslam Ansiklopedisi*, vol. 6, 309 – 311.

Kaya, D. (2019). *Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları Unguentariumları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne)

Miller, T. S. (1984). Byzantine Hospitals. *Dumbarton Oaks Papers*, 38, 53-63.

Sayar, M. (2020). Marcus Aurelius ve Lucius Verus Dönemlerinde M.S. 165-180 Yılları Arasında Görülen Büyük Salgın. *Tarih Dergisi*, 71/1, 15-28.

Scarborough, J. (1984). Early Byzantine Pharmacology. *Dumbarton Oaks Papers*, 38, 213–232.

Şehsuvaroğlu, B. N. (1957). Türkiye Karantina Tarihine Giriş I: Dünya Karantina Teşkilatı. *İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 20/3, 1957, 418-444.

Sarıyıldız, G. (1993). Karantina Tarihinden bir yaprak: Kuleli Tahafuzhanesi. *Bilim Tarihi*, 19, 25-30.

Townsend, G. L. (1965). The Plague Doctor: An Engraving by Gerhart Altzenbach (17th Century), New Haven, Yale Medical Library, Clements C. Fry Collection. *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences*, 20, 276-277.

Vikan, G. (1984). Art, Medicine, and Magic in Early Byzantium. *Dumbarton Oaks Papers*, 38, 65-86.

Yıldırım, N. (1985). Preventive Health Practices from the Tanzimat to the Republic. *Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, vol.5, İstanbul: İletişim, 1324.

Yıldırım, N. (2010). Salgın Afetlerinde İstanbul. *Afetlerin Gölgesinde İstanbul*. (Ed. S. Öztürk). İstanbul: İstanbul Kültür AŞ., 109-184.

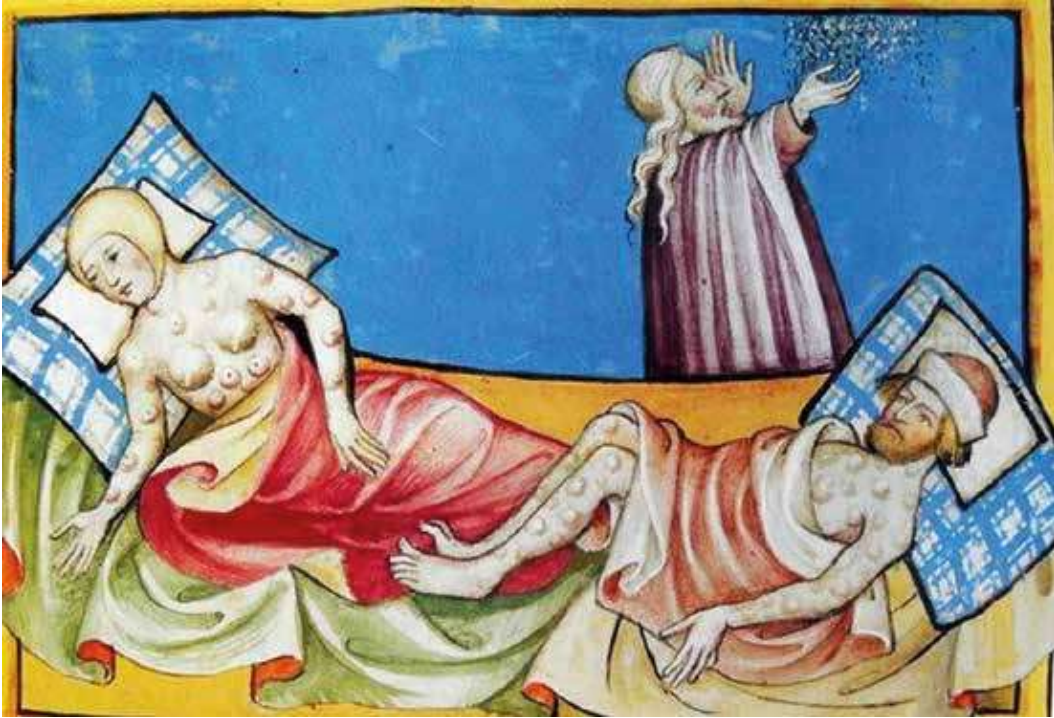
Yıldırım, N. (2016). İstanbul Boğazı'nda Karantina Uygulamaları. *Yeni Deniz Mecmuası*, 1, 44-61.

İnternet Kaynakları / Internet Sources

<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/91088---0006.jpg>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kuleli_Asker%C3%AE_Lisesi#/media/Dosya:Cavalry_Barracks_on_the_Bosphorus.jpg

<https://www.lodosemuseum.se/aktiviteter/program/mars/foredrag-pesten>

Şek. 1: Kara Ölüm: Veba (Fotoğraf: <https://www.lodosemuseum.se/aktiviteter/program/mars/foredrag-pesten>; 24.02.2022)

Fig. 1: The Black death: The Plague (Photograph: <https://www.lodosemuseum.se/aktiviteter/program/mars/foredrag-pesten>; 24.02.2022)

Fig. 2: Bizans'ta şifa sanatı (Fotoğraf: Bouras Vallianatos 2015, Şek. 7-alt)

Fig. 2: Healing in the Byzantium (Photograph: Bouras Vallianatos 2015, Fig. 7-alt)

Şek. 3: Veba Doktoru (Fotoğraf: Townsend, 1965: 277)

Fig. 3: Doctor of the plague (Photograph: Townsend, 1965: 277)

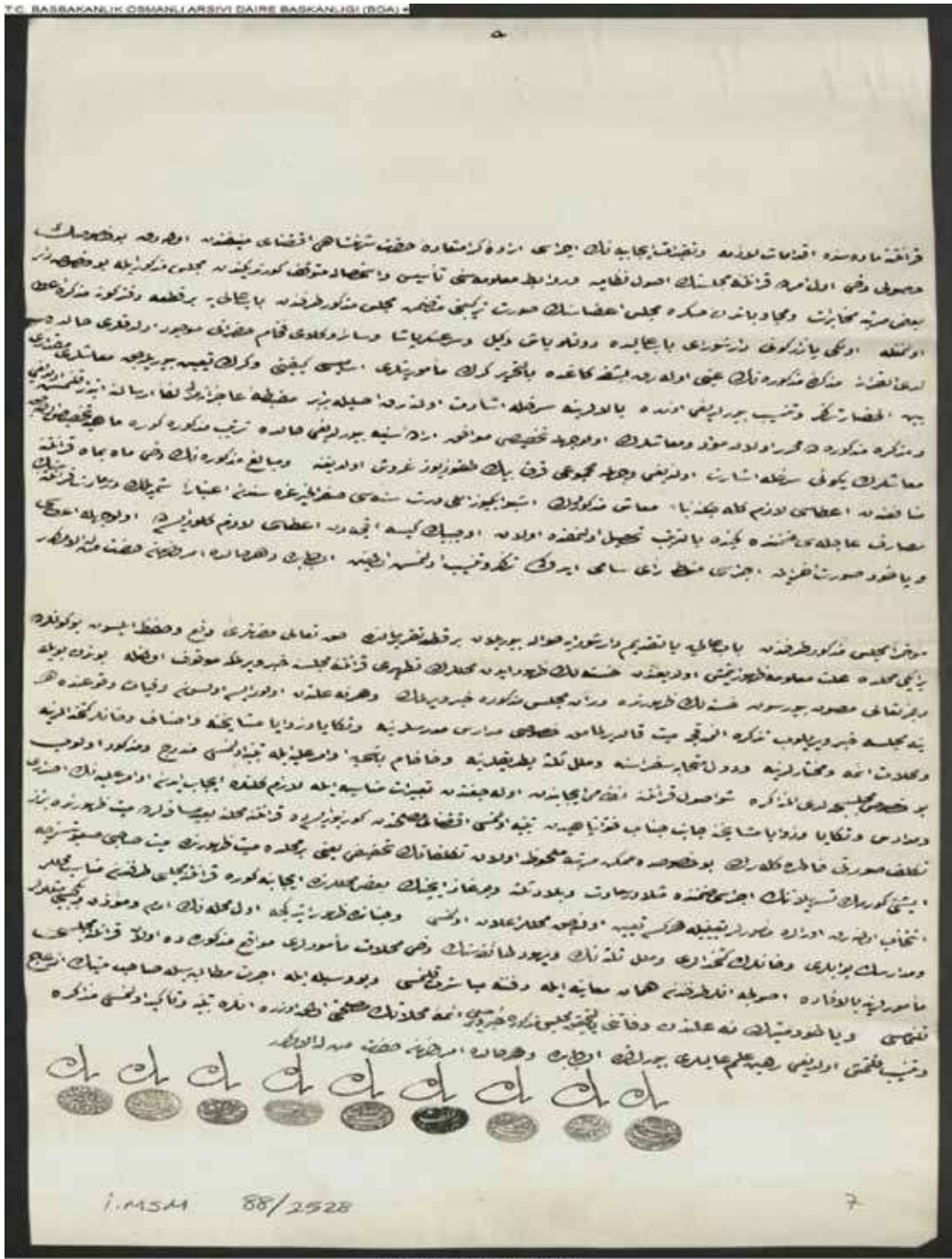
Şek. 4: Kuleli Askeri Lisesi, T.Allom tarafından 1841’de yapılmış bir gravür
(Fotograf: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kuleli_Asker%C3%AE_Lisesi#/media/Dosya:Cavalry_Barracks_on_the_Bosphorus.jpg; 24.02.2022)

Fig. 4: Kuleli Military High School, gravur by T. Allom in 1841
(Photograph: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kuleli_Asker%C3%AE_Lisesi#/media/Dosya:Cavalry_Barracks_on_the_Bosphorus.jpg; 24.02.2022)

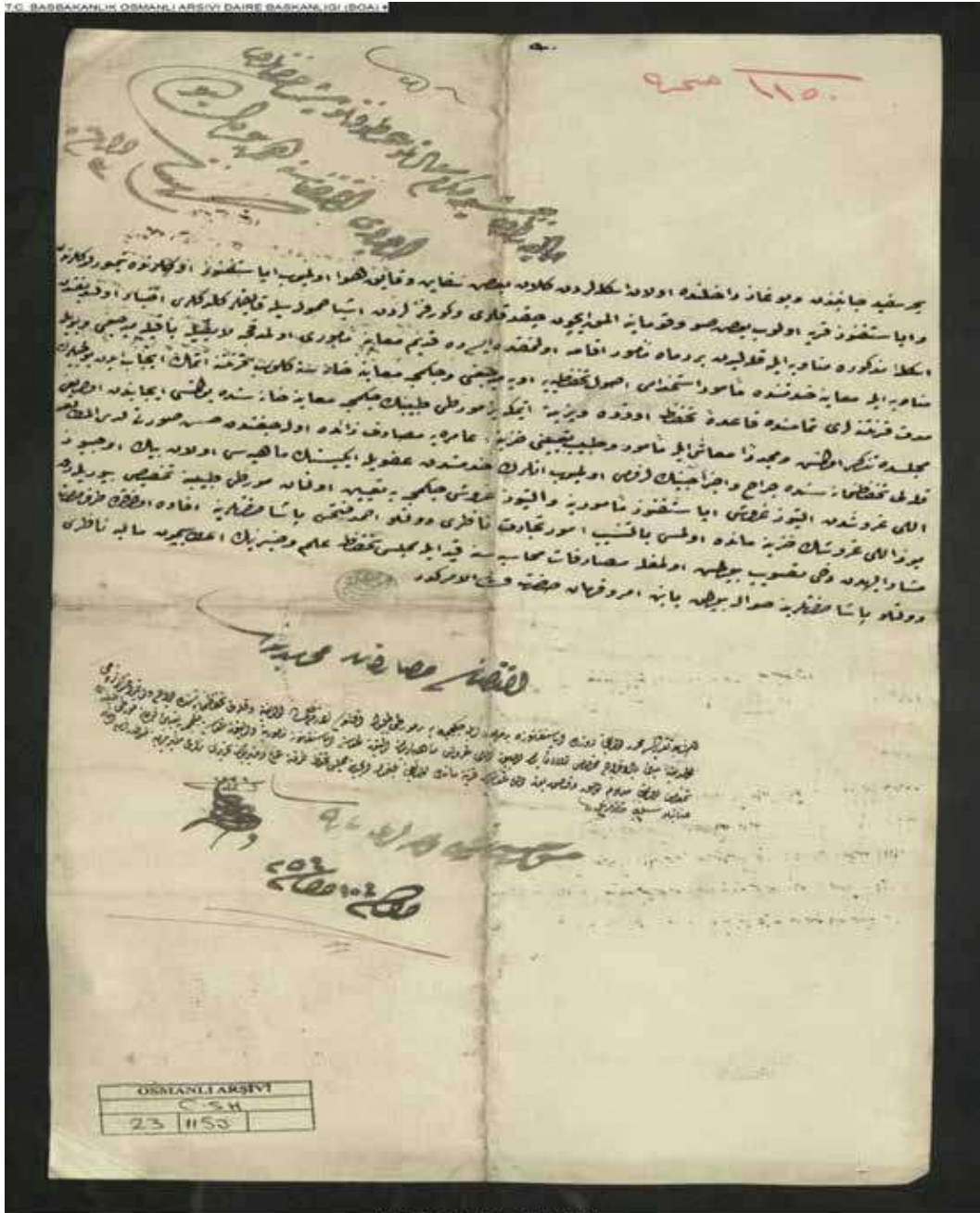

Şek. 5: Bostancı Karakolu, 1800’ler (Fotograf: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/91088---0006.jpg>; 24.02.2022)

Fig. 5: The Bostancı Police Station, 1800s (Photograph: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/FOTOGRAF/91088---0006.jpg>; 24.02.2022)

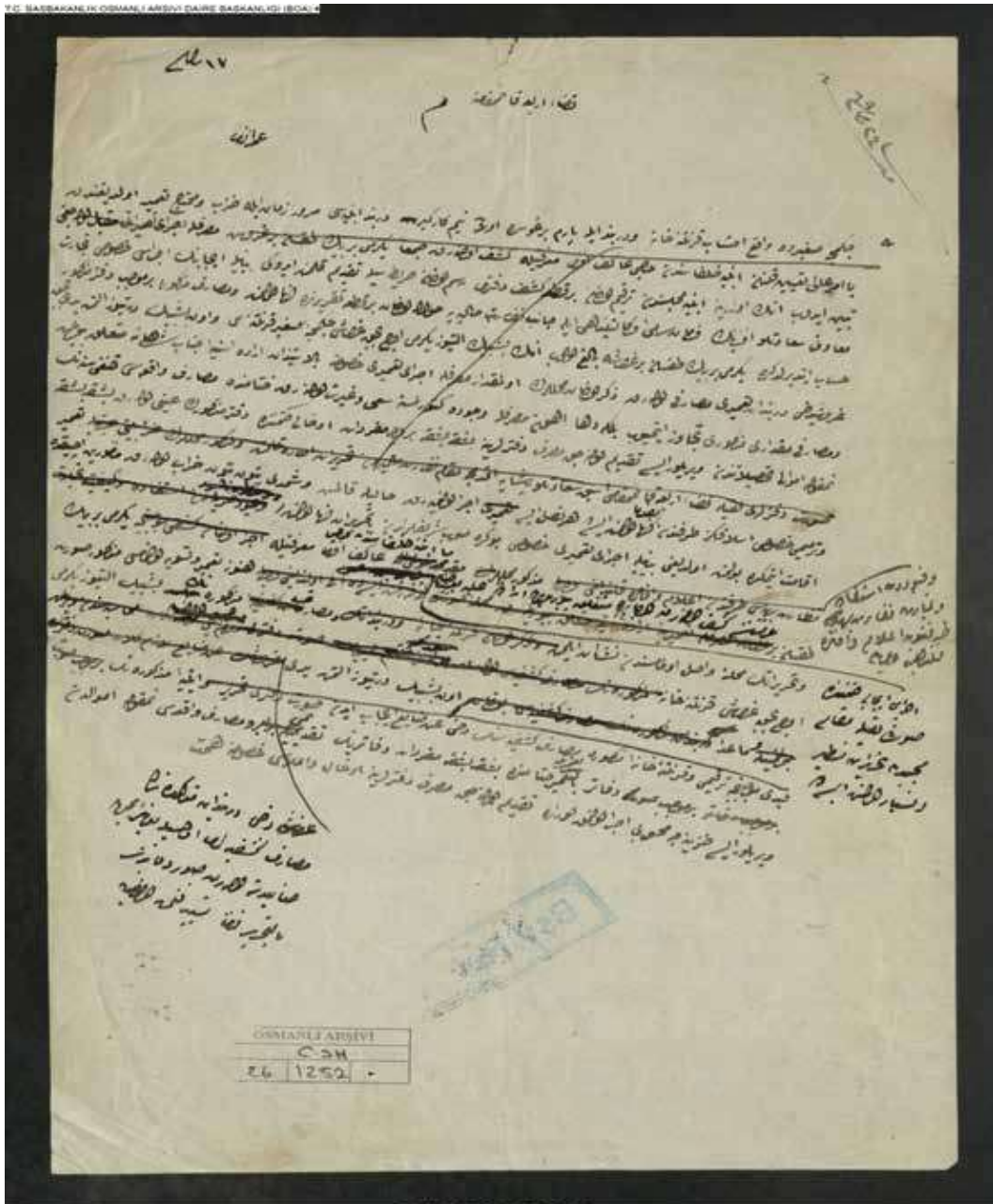
Şek. 6: 4 Ekim 1839 tarihli Osmanlıca belge (Fotoğraf: BOA)
Fig. 6: A document in Ottoman Turkish from 4 October 1839 (Photograph: BOA)

C.SH.00023.01150.001

Şek. 7: 27 Aralık 1840 tarihli Osmanlıca belge (Fotoğraf: BOA)

Fig. 7: A document in Ottoman Turkish from 27 December 1840 (Photograph: BOA)

C.SH.00026.01252.001

Şek. 8: 19 Ağustos 1852 tarihli Osmanlıca belge (Fotoğraf: BOA)

Fig. 8: A document in Ottoman Turkish from 19 August 1852 (Photograph: BOA)